

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ, ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

С.В. ФІЛИПОВА, І.О. БАШИНСЬКА, Ю.В. КОВТУНЕНКО

**ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЕТАПНОГО
АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-
ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ**

МОНОГРАФІЯ

Одеса

2012

УДК 378
ББК 74.58

Д 63

*Рекомендовано до друку Вченою радою ОНПУ
(протокол № 8 від 24 квітня 2012 р.)*

Рецензенти:

Козаченко Ганна Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувача кафедри менеджменту та економічної безпеки Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля, академік Академії інженерних наук України, заслужений діяч науки і техніки України.

Лазарева Євгенія В'ячеславівна – доктор економічних наук, професор, старший науковий співробітник Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України НАН України;

Філіппова С.В.

Д 63 **Документальне забезпечення поетапного аналізу процесу комерціалізації науково-дослідної діяльності ВНЗ:** монографія / С.В. Філіппова, І.О. Башинська., Ю.В. Ковтуненко – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. – 181 с.

ISBN 978-617-579-659-7

Авторами монографії розглянуто теоретико-методологічні основи комерціалізації результатів науково-дослідної діяльності вищих навчальних закладів та особливості їх документального забезпечення. Проаналізовано діяльність провідних вищих навчальних закладів України з питань комерціалізації результатів наукових розробок, вивчено зарубіжний досвід з цього питання, розглянуто нормативну та методичну базу комерціалізації результатів науково-технічних досліджень та розробок вищих навчальних закладів та досліджено існуючий інструментарій аналізу процесу комерціалізації, вивчено практичний досвід Консультаційно-навчального центру з підприємницької та інноваційної діяльності «Політех-Консалт» Одеського національного політехнічного університету у сфері комерціалізації науково-дослідних розробок науковців. У результаті виконання наукового дослідження запропоновано документальне забезпечення проведення поетапного аналізу процесу комерціалізації.

Монографія буде корисною для студентів вищих економічних навчальних закладів, аспірантів, викладачів, робітників підприємств, комерційних, державних та бюджетних структур.

УДК 378
ББК 74.58

ISBN 978-617-579-659-7

© Філіппова С.В., Башинська І.О.,
Ковтуненко Ю.В., 2012
© Вид-во «Ноулідж», 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ ТА ЇЇ ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	10
1.1 Поняття комерціалізації.....	10
1.2 Особливості комерціалізації науково-дослідної діяльності ВНЗ та зарубіжний досвід комерціалізації науково-дослідницьких розробок ВНЗ	15
1.3 Етапи комерціалізації	34
1.4 Оцінка інноваційної діяльності провідних вищих навчальних закладів	40
1.5 Нормативна та методична база комерціалізації результатів науково-технічних досліджень та розробок вищих навчальних закладів	57
РОЗДІЛ 2. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЕТАПНОГО АНАЛІЗУ ПРОЦЕСІВ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ.....	67
2.1 Технологічний маркетинг.....	68
2.2 Економічний аудит	73
2.3GAP–аналіз	80
2.4 SWOT–аналіз.....	83
2.5 Методика LIFT і технологічний аудит.....	86
2.6 Методологія оцінки перспектив комерціалізації TAME™(Technology And Market Evaluation)	91
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОЕТАПНОГО АНАЛІЗУ ПРОЦЕСІВ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ НА ПРИКЛАДІ КНЦ «ПОЛІТЕХ-КОНСАЛТ»	97

3.1 Стисла характеристика консультаційно-навчального центру з підприємницької та інноваційної діяльності «Політех-Консалт» Одеського національного політехнічного університету	97
3.2 Характеристика ВБІ «Інноватика» – наукового структурного підрозділу КНЦ з питань комерціалізації проектів.....	103
3.3 Аналіз передумов розробки документального забезпечення на усіх стадіях аналізу комерціалізації науково-дослідної діяльності ВНЗ.....	107

РОЗДІЛ 4. РОЗРОБКА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОЕТАПНОГО АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КНЦ «ПОЛІТЕХ-КОНСАЛТ» ..

4.1 Удосконалення документації підготовчого етапу процесу комерціалізація науково-дослідної діяльності КНЦ «Політех-Консалт» ..	124
4.2 Удосконалення пакету документів на основному етапі процесу комерціалізація науково-дослідної діяльності КНЦ «Політех-Консалт» ..	132
4.3 Удосконалення документації на заключному етапі процесу комерціалізація науково-дослідної діяльності КНЦ «Політех-Консалт» ..	142

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

ДОДАТКИ	165
Додаток А Типова форма договору на виконання НДДКР	166
Додаток Б Технічне завдання на виконання роботи	177
Додаток В Календарний план	179
Додаток Г Протокол погодження ціни	180
Додаток Д Структура попередньої ціни з розшифровками.....	181

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ – вищий навчальний заклад;

НДДКР – науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські розробки;

НДІ – науково-дослідницький інститут;

НВО – науково-виробниче об'єднання;

МПП – малі інноваційні підприємства

РНТД – результати науково-технічної діяльності;

ІВ – інтелектуальна власність;

ОІВ – об'єкт інтелектуальної власності;

ОНДД – об'єкт науково-дослідної діяльності;

ОПТ – офіс передачі технологій;

ІБІ – інноваційний бізнес-інкубатор;

ВБІ – віртуальний бізнес-інкубатор;

ВСТУП

Інноваційні проекти, що засновані на результатах наукових досліджень (РНД), є найбільш прибутковими [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Часто вони приводять до радикальних змін у виробництві та визначають розвиток національних економік і лідерство держав. Але для того, щоб РНД стали рушійною силою економічного розвитку, їх необхідно тим чи іншим способом ввести в господарський (економічний) оборот, тобто комерціалізувати. Комерціалізація технологій означає економічно ефективну реалізацію нової розробки технологічного процесу або продукту, ефективну для розробників і користувачів [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Останні дослідження показують, що в Україні виконують наукові та науково-технічні роботи, тобто виробляють РНД, біля 150 тисяч осіб, у тому числі понад 4400 докторів та 17 тис. кандидатів наук, більшість з яких зосереджена у наукових інститутах, зокрема, в інститутах НАН України. В той же час, обсяг інноваційної продукції, тобто виробленої переважно з використанням РНД, становив усього 3,8% (2010 рік) загального обсягу промислової продукції – найгірший показник за останні 10 років [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Фінансування наукових та науково-технічних робіт в Україні в 2010 році складало 8045,5 млн. грн. (100%), у тому числі академічного сектора 2645,1 млн. грн. (33%), вузівського – 561,9 млн. грн. (7%). На фундаментальні дослідження припадало 22,6%, а на прикладні – 18,1% загального обсягу фінансування. За рахунок державного бюджету фінансувалося 1,08% наукових і науково-технічних робіт, або 0,9% ВВП [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Докладніше стан фінансування інноваційної діяльності демонструє рис. 1.

З наведених статистичних даних можна зробити такі висновки:

- рівень наукових та науково-технічних витрат в Україні (0,41% ВВП) значно нижче, ніж у розвинених країнах (2,5-4,0% ВВП).

Він нижче також в перерахунку на душу населення: 64,5 Україна, 1350,8 Швеція, 1220,8 США, 1086,3 дол. США Японія [Ошибка! Источник ссылки не найден.];

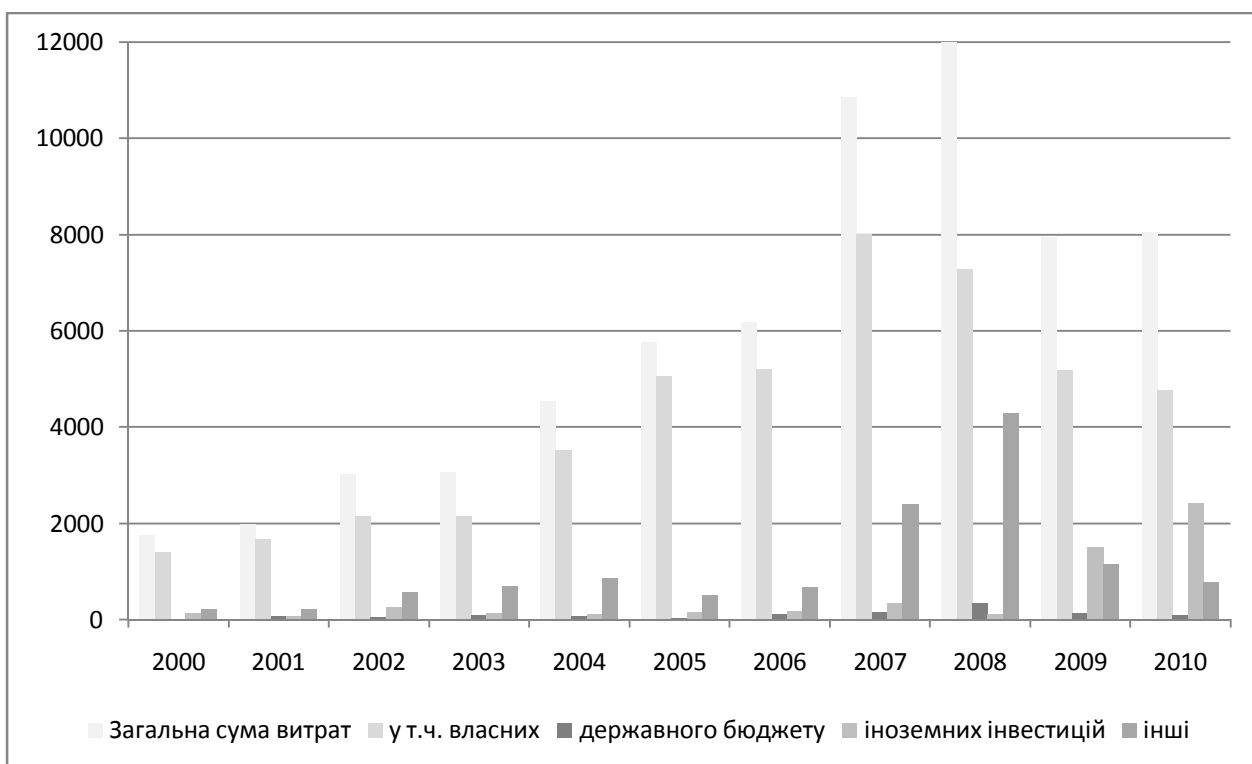

Рис. 1 – Джерела фінансування інноваційної діяльності, млн. грн.

- з 2001 року на прикладні дослідження в Україні припадає менше витрат, ніж на фундаментальні (наприклад, у 2010 році фундаментальні займали 22,18% усього обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт, тоді ж як прикладні лише 16,4%);
- на академічний сектор науки припадає 33% від загального обсягу фінансування науки;
- із державного бюджету виділяється на інновації дуже мало коштів, так наприклад у 2010 році лише 1,08% інноваційної діяльності фінансувався за рахунок держави.

В Україні виконують наукові та науково-технічні роботи, тобто виробляють РНД, біля 150 тисяч осіб, у тому числі понад 4400 докторів та 17 тис. кандидатів наук, більшість з яких зосереджена у наукових інститутах,

зокрема, в інститутах НАН України [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. В той же час, обсяг інноваційної продукції, тобто виробленої переважно з використанням РНД, становив усього 5,9% (2008 рік) загального обсягу промислової продукції [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Ці дані свідчать про вкрай незадовільний стан комерціалізації РНД в Україні. Тобто існує проблема підвищення ефективності комерціалізації РНД, зокрема науковими інститутами, особливо з боку документального забезпечення процесу комерціалізації.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних, науково-методичних основ та розробці прикладних рекомендацій відносно документального забезпечення поетапного аналізу процесу комерціалізації науково-дослідної діяльності (НДД) ВНЗ.

Досягнення поставленої мети дослідження обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- дослідити сутність поняття «комерціалізація» та її складових;
- визначити особливості комерціалізації результатів науково-дослідницької діяльності вищих навчальних закладів;
- виділити основні етапи процесу комерціалізації та проаналізувати необхідність у документальному забезпеченні на кожному з них;
- дослідити інструментарій документації забезпечення поетапного аналізу процесу комерціалізації;
- проаналізувати сучасний стан документального забезпечення процесу комерціалізації у ВНЗ;
- визначити недоліки з питань документації комерціалізації результатів науково-дослідної діяльності ВНЗ;
- розробити пакет документів для документального забезпечення процесу комерціалізації результатів науково-дослідної діяльності ВНЗ;

- здійснити апробацію на прикладі типового представника ВНЗ Одеського регіону.

Предметом дослідження є науково-практичний та методологічний підхід до процесу комерціалізації НДР ВНЗ. Об'єктом – організаційні питання документизації процесу комерціалізації.

Основний науковий результат роботи міститься в розвитку та поглибленні відомих і обґрунтуванні низки нових теоретичних та методичних положень, що у комплексі визначають вдосконалення документального забезпечення проведення аналізу процесу комерціалізації НДД ВНЗ.

Практична цінність роботи складається в розробці документального забезпечення для комерціалізації об'єктів науково-дослідної діяльності вчених ВНЗ.